

СНАГА ПРИПОВЕДАЧКОГ СТИХА

Драган Лакићевић, *Породични музеј*, Партенон, Београд 2018

Стојећи пред свагда загонетним суштаством света и пред бесконачним и непотрошивим обиљем разноврсних поетских мотива, истински песник своје немире и инспирације најчешће добија тако што ослушкује небеска „дошаптавања” и онда их тематизује према сопственом доживљају и нахођењу. Некада се ради о тајнама скривеним у зрну песка, а некада је у питању неизмерност васељене или пак бескрај вечности. Понекад му оно што је (наизглед) сасвим обично постаје необично, и обратно, а могући одговори често руше једни друге. Каткад се, опет, почну да преплићу дневни и ноћни снови о оном што је некад „било и битисало”, опседајући га живим ејдетским призорима и утисцима из детињства, који се не дају одагнати, осим њиховим пресељењем у стих. А „памћење снова и памћење прошлости”, како каже Борхес, представља једну од битних функција књижевне делатности.

Песник, приповедач, романописац, есејиста, уредник и истакнути духовни прегалац, Драган Лакићевић (1954) јесте један од оних стваралаца чије се поетске мисли, у књизи *Породични музеј*, управо крећу у том смеру. Његови стихови су „пуни среће и туге” и својеврсне емоционалне опседнутости када се „са ове даљине” успостављају сећања на своју породицу и свој колашински завичај. За њега су та буђења успомена прожета нескривеном љубављу, која је дубока, нагонска и искрена, И, дакако, он у томе није реткост. Јер, према завичају увек постоји нека необјашњива обавеза и дуг, „који свако од нас треба да плаћа како најбоље уме”, говорио је Иво Андрић. А сродне мисли нам саопштава и Меша Селимовић, који вели: „Овај крај, то сам ја, то је мој живот и моја љубав.”

Дакле, Драган Лакићевић ставља у средиште свога певања све оно што жели да спаси од заборавља у својој постојбини: родитеље и родитељски дом, блиске сроднике и претке, затим комшије и знане крајолике, завичајни говор и приче које се препричавају, (као и оне људе „о којима нико никад није причао”), умрле и „оне које сви забораве”, правећи,

притом, својеврсни музејски попис и опис њему знаних личности, ствари, предела и догађаја. На основама тог амбијенталног микрокосмоса и одломљених песничких реминисценција аутор тежи да читаоца упути ка ширим и универзалним размишљањима о свету и природи човековог живљења. Јер, треба имати на уму, како нас упућује Флоровски, да се „у сићушној капи росе цело Сунце огледа”.

А да би нам што верније пренео своје мисли и своја осећања, песник се држи максиме – „стил је сам човек” (Бифон), користећи се, притом, особеним казивањем у слободном стиху, чиме избегава занатско „укалупљивање схематике” и вештачко подешавање и нормирање поетског исказа. Он се превасходно ослања на непосредну инспирацију и стваралачко усхићење, из чега (без обзира што је изражено у приповедној форми), увек еманира нешто лебдеће, крилато и мелодично. Другим речима, тај одабрани облик наративности неприметно ишчезава пред складним пулсирањима и симфонијским лелујањима забележених речи и стихова. Са много лирске тоpline он нас уводи у интимни свет свога памћења и својих веза са родним крајем, а његов глас који стиже до нас јесте носилац својеврсне узбуђености, па читаоцу сродног душевног склопа понекад могу (скривеном од ближњих) да навру сузе у очи (мада постоји оправдавајућа и олакшавајућа спознаја о томе да и Вук Мандушић два пута плаче у *Горском вијенцу*).

Сама књига *Породични музеј* саздана је од уводне песме „Где су оне приче?” и дванаест песама (поема), сврстаних у три одељка. То су: „Мајка мога ока”, „Рајфер и Лола”, „Спорт и свет”, „Херојева мајка”, „Нико није мртав”, „Како се могло живети”, „Сањар у музеју”, „Кад бих се обрео пред нашом кућом – Музеј живих људи”, „Музеј на нашем имању у Морачи”, Инвентар наше куће у Бистрици – Доње Липово”, Регистар извора” и „Магична књига живота”. Све оне „урањају у просторе детињства и завичаја” (А. Жежељ Коцић). Дакле, аутор нам песнички сугерише да је онтолошка и аксиолошка основа људског живљења *йородица*. Она му је, такође, била инспиративна тема и у двема претходним збиркама *Породични албум* (1997) и *Породични азбучник* (2002). Иначе, у српском роду одвајкада је укореењена мисао да је породица „мала црква” и да се из ње и родног краја понесе у свет све оно што ће човеку бити његова каснија личносна обележја. Међутим, завичај нуди и друге приче (осим оних идиличних и бајковитих), а то су приче о ратовима, поделема и погибијама. Јер, наш човек живи у „перманентном суседству смрти”, где му је први комшија „увек смрт” (М. Екмечић). Ово осведочење Драган Лакићевић носи непосредно и из своје породице (погибије блиских сродника у II светском рату „и на једној и на другој страни”). Али овде се и смрт релативизује у филозофско-егзистенцијалном вредновању смисла живљења: „Било би му лакше што је стрељан, / него да живи као што је могао живети”. Оваквим и сличним мислима аутор нас подсећа

и на осетно занемарене али још увек присутне и опстајуће категорије људског стида, части и достојанства. Све оне, као и друге одреднице врлинољубља, налазе се данас у судару и јазу са модерним прагматистичким вредностима, које претварају нашу душу „у обичну пиљарницу” (Х. Ортега и Гасет).

Пошто нас живот, углавном, однесе „својим путевима-градовима”, где сви некуд журе и, као што би народ рекао, „трче ко овце на солило”, нема тога а да се (у том садашњем амбијенту) не сети своје куће из детињства и младости „у летње јутро, у тишини”, као и тамошњих људи (живих и мртвих), који су сачувани у нашим сећањима. А та сећања су „жива”, на посебан начин, саопштава нам песник, јер је жива наша мисао („Ако немамо категорију сећања” – вели Кјеркегор – „тада се читав живот разлаже у празну и бесдржајну буку”).

Да је језик истинско средиште човековог бића, Драган Лакићевић нам (и овом приликом) показује у свом предоченом лирском оглашавању, испољавајући уочљиву надареност и умеће у коришћењу сопственог лексичког богатства, успостављајући, притом, спој новог и традиционалног. Плене његови лирски описи географских подручја, живе и мртве природе, воћа и дрвећа на „имању у Морачи” (ораха, липе, „зукве”, шљиве, трешње, јабуке, мурве, хрста, јасена, макљена, бреста) и тамошњег неба и земље. Ту је и дирљиво саопштена карактерологија поетских ликова, изнијансираних према (рекло би се) аутентичним физиономијама ауторових земљака (Јован, Ћана, Иконија, Грубан Машанов, Радослав, Вукосава, Душан Миров, Стара Миља, Новка, Дула, Милуша, Милош Стеванов и Сава Милошев, Бранко Машанов и Мирко Ђорђијевић). Многе од тих личности прошле су кроз живот тихо и готово неприметно, али свако је имао и лично поседовао неки од „различитих дарова по благодати Божјој” (Св. апостол Павле), односно, неко специфично обележје, по чему је упамћен. Посебна осећања изазивају и архаична веровања и тековине обичајног наслеђа (о чему слична искуства из детињства носи и писац ових редова), а која можемо прочитати у следећим стиховима: „Кад жена која доји дијете / намузе милијек у болесно око / то је пријеки лијек”. Љубитељима старина и памтишама некадашњих времена нарочито ће заиграти дамари када наиђу на носталгично инвентарисање старих ствари (штиљега, поњава, бајун, вериге), као и приликом помињања неких појмова из народног анатомског речника („бабина рупа”), јер све то, за нас, може бити „бар делимично уточиште жеља, нада и снова као естетских емоција” (М. Шутић).

Лакићевићеве песме јесу искрене и идишу непосредношћу. Написао их је човек који је „отворио врата” и ушао „унутра”, и добро види и осећа оно о чему пише. Зато се читалац након ишчитавања ове његове књиге осећа очишћеним и окрепљеним.

На крају треба рећи да саставни део *Породичног музеја* сачињава и студиозан, садржајан и аналитичан поговор Александре Жежељ Коцић, под насловом „Простори интимности у поемама Драгана Лакићевића”. Она је и раније, у неколико наврата, писала о ауторовом књижевном стваралаштву, па је овом приликом добила и привилегован статус да њено име стоји на предњој страни корица, а представљена је и кроз краћу белешку на крају књиге.

Јово РАДОШ

КА НЕРЕЦИВОЈ СВЕТОСТИ САВРШЕНСТВА

Ристо Василевски, *Срце круџа*, Арка, Смедерево 2018

Одавно, увелико оглашен врсни песник у два језика – српском и македонском – Ристо Василевски (1943) сада новом књигом, *Срце круџа*, своје поетске венце свија под симболички и прецизно грађени круг пресабраног, животно и филозофски промишљаног искуства. Јединствени кровни венац од седамдесет песама, испеван у форми специфичне химничке интонације и ритма (не)класичних ода са дуалистичким значењским предзнаком и сазвучјем, подвлачи ону сушту линију тематских и духовних преокупација свеукупног песничког учинка, нимало случајно.

Срце круга, кључна метафорика ове поезије, нуди бројне и разноврсне асоцијације, почев од поетско-филозофске сентенциозности до културолошког, космолошког, етнолошког, геометријског и других аспеката тумачења. Оно подупире снажно и пажљиво, свеобухватно и појединачно изабрану мотивску вертикалу, смисаоно уобручену у седам лирских кругова. Високим стилско-језичким и рефлексивним дометима својих стихова песник Ристо Василевски нас уверава да је све то имао у мисаоно-емотивном видокругу, али да су егзистенцијално проживљени временски кругови у оквиру једног, оног са истим срцем пулсирајућим унутар себе, најважнији. И отуда она духовна свежина свепрожимајућа и сверазарајућа, која чини бит кружнице и цикличног понављања у „враћању вечно истог”.

Већ пролошка песма „Велики прасак”, указаће када и где је могући почетак свих почетака, корен снаге и немогућност одговора на човекову упитаност „о свему што се може знати”. О првотним и крајњим сврхама времена живота и бивања, са смрћу као коначном (не)завршницом путање душе и властитог Ја, духа и материје, смисла и бесмисла, светог и профаног, патње и радости, зла и лепоте свега: „Каква снага обнављања, / каква снага понављања, / какав смисао, / које нико до краја не докучи!”